

Z DZIEJÓW KARTOGRAFII
Tom XVII

KAMIENIE MIŁOWE
W KARTOGRAFII

Poświęcamy pamięci
Doktora JAROSŁAWA ŁUCZYŃSKIEGO
Autorzy i redaktorzy

POLISH ACADEMY OF SCIENCES
L.&A. BIRKENMAJER INSTITUTE OF THE HISTORY OF SCIENCE
TEAM FOR THE HISTORY OF CARTOGRAPHY
THE HEAD OFFICE OF THE STATE ARCHIVES
THE STATE ARCHIVES OF WARSAW
THE HISTORICAL MUSEUM OF WARSAW
SOCIETY OF FRIENDS
OF ARCHIVE OF THE CAPITAL CITY OF WARSAW

FROM THE HISTORY OF CARTOGRAPHY
Volume XVII

MILESTONES IN THE CARTOGRAPHY

Edited by
JERZY OSTROWSKI and PAWEŁ E. WESZPIŃSKI

WARSZAWA 2013

INSTYTUT HISTORII NAUKI im. L. i A. Birkenmajerów
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ZESPÓŁ HISTORII KARTOGRAFII
NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE
MUZEUM HISTORYCZNE M.ST. WARSZAWY
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ
ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO M.ST. WARSZAWY

Z DZIEJÓW KARTOGRAFII
Tom XVII

KAMIENIE MIŁOWE W KARTOGRAFII

Pod redakcją
JERZEGO OSTROWSKIEGO i PAWŁA E. WESZPIŃSKIEGO

WARSZAWA 2013

Opracowanie redakcyjne
Jerzy Ostrowski, Paweł E. Wespiński

Recenzenci
Prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz
Prof. dr hab. Andrzej Ciołkosz

Redakcja techniczna i łamanie
Paulina Waszkiewicz

Tłumaczenie przedmowy i części streszczeń na język angielski – Danuta Przepiórkowska
Tłumaczenie części streszczeń – autorzy

Projekt okładki
Paweł E. Wespiński

Publikacja dofinansowana przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych

Wydawnictwa IHN PAN
Nowy Świat 72 00-330, Warszawa, tel. 22 6572714, e-mail: ihn@ihnpan.waw.pl

MUZEUM HISTORYCZNE M.ST. WARSZAWY
Rynek Starego Miasta 28-42, 00-272 Warszawa
tel.+48 22 635 16 25, fax 831 94 91
[HTTP://www.mhw.pl](http://www.mhw.pl)
E-mail: sekretariat@mhw.pl

NACZELNA DYREKCJA
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH
ul. Rakowiecka 2 D, 02-517 Warszawa, tel. 22 565 46 00; fax 565 46 14
e-mail: ndap@archiwa.gov.pl
<http://www.archiwa.gov.pl>

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W WARSZAWIE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE
ul. Krzywe Koło 7, 00-270 Warszawa,
tel. 22 635 92 42 i 43, 22 831 18 03; fax 22 831 00 46
e-mail: archiwum@warszawa.ap.gov.pl
<http://www.warszawa.ap.gov.pl>

© by: IHN PAN, APW, NDAP, MHW

ISSN: 0138-0850
ISBN:
978-83-86062-14-0
978-83-62421-82-4
978-83-932824-5-6
978-83-62189-30-4

Druk i oprawa:
Druk ukończono w listopadzie 2013

SPIS TREŚCI

<i>Jerzy Ostrowski, Paweł E. Weszpiński</i> Przedmowa	11
<i>Paweł E. Weszpiński</i> Doktor Jarosław Łuczyński 20 IV 1975 – 2 X 2012	19
*	
<i>Wiesława Żyszkowska, Lucyna Szaniawska</i> Kamienie milowe w kartografii (wpływ osiągnięć nauki i techniki na rozwój kartografii)	25
<i>Jerzy Ostrowski</i> Kamienie milowe w polskim piśmiennictwie z zakresu historii kartografii	53
**	
<i>Lucyna Szaniawska</i> Wkład osiągnięć renesansu w treść geograficzną drukowanych wówczas map	61
<i>Adam Krawczyk</i> Informacja o badaniach Bożeny Modelskiej-Strzeleckiej nad mapą Polski Jana Długosza	85
<i>Teresa Bogacz</i> Renesansowe „odkrycie” Śląska kamieniem milowym w rozwoju kartografii regionu doby nowożytnej	95
<i>Radosław Skrycki</i> Wielka mapa Pomorza Eilharda Lubinusa – dotychczasowy stan wiedzy i nowe ustalenia	119
<i>Kazimierz Kozica</i> Gdański rytownik i wydawca Wilhelm Hondius (po 1597–1652) i jego prace na polu kartografii polskiej	139
<i>Jarosław Łuczyński</i> Etapy w rozwoju kartografii największych miast przedrozbiorowej Rzeczypospolitej	175
<i>Bogumił Szady</i> Działalność Michała Jerzego Poniatowskiego na rzecz rozwoju kartografii polskiej	183

Andrzej Janeczek

- Pierwsze zdjęcie wojskowe Galicji (tzw. mapa Miega) z lat 1779–1783. Znaczenie, wartość źródłowa i perspektywy wykorzystania** 193

Bogdan Wolak

- Znaki kartograficzne i metody prezentacji zastosowane na drukowanej *Karte von Ost-Preussen nebst Preussich Litthauen und West-Preussen nebst dem Netzdistrict...* (1802–1810)** 215

***

Henryk Bartoszewicz

- Przełom w kartowaniu przestrzeni miejskiej. Wielkoskalowe mapy miast Królestwa Polskiego doby konstytucyjnej 1815–1830** 223

Paweł E. Wespiański

- Kamienie milowe w kartografii warszawskiej – prawda czy tradycja?** 257

Dariusz Lorek

- Fortyfikacje Poznania jako determinanta rozwoju miasta i ich obraz na dawnych planach** 271

Zbigniew Tucholski

- Szkice do historii polskiej geodezji i kartografii kolejowej** 285

****

Anna Faliszewska

- Zarys historii anamorfoz kartograficznych** 309

Albina Kinga Mościcka, Janusz Ostrowski

- Kamienie milowe w polskiej kartografii gleb po drugiej wojnie światowej** 325

Tomasz Olenderek

- Mapa dawnych nazw uroczysk Puszczy Białowieskiej** 337

Beata Konopska

- Zmiany ustrojowe w Polsce końca XX wieku kamieniem milowym polskiej kartografii do użytku powszechnego** 347

*****

Ewa Szynkiewicz

- Najcenniejsze mapy i atlasy w Zbiorach Kartograficznych Zakładu Geoinformatyki i Kartografii Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego** 357

Piotr Mojski

- Zagadnienia prezentacji dawnych map Polski z kolekcji *Cartographia Rappersviliiana Polonorum* w Internecie** 377

Wiesław Sieradzan

Kolekcja map Ernsta von der Oelsnitz (1858–1943) i jej znaczenie 387

Malwina Lange

**Dawne mapy, plany i atlasy w zbiorach Pracowni Atlasu
Historycznego PAN w Warszawie 399**

*****

Lucyna Szaniawska

**Zastosowanie formatu MARC 21 do opisu bibliograficznego
dokumentów kartograficznych 405**

Dorota Gazicka-Wójtowicz, Grażyna Dudzicka, Ewa Nowacka

**Udostępnianie zbiorów kartograficznych w dobie przemian
technologicznych na przykładzie Repozytorium Cyfrowego
Instytutów Naukowych (RCIN) 427**

Anna Wrochna

**Projekt OGNIWO – udostępnienie cyfrowych zasobów
geoinformacyjnych Instytutu Geodezji i Kartografii 439**

Urszula Kowalczyk

**Wykorzystanie kartograficznych materiałów archiwalnych
w badaniach użytkowników archiwów państwowych
na przykładzie Archiwum Państwowego w Warszawie 449**

*****

Marta Kuc-Czerep

**Atlas historyczny Polski. Województwo kaliskie w drugiej połowie
XVI wieku 457**

Jarosław Suchożębski, Anna Marcinkowska

**Wykorzystanie historycznych i współczesnych map topograficznych
do oceny zmiany warunków odpływu w zlewni Potoku
Bieleńskiego w Warszawie 463**

Dorota Jutrzenka-Supryn

**Konstrukcja bloku w oprawach dawnych atlasów oraz jej wpływ
na sposób prezentacji treści kartograficznej i stan zachowania 479**

CONTENTS

<i>Jerzy Ostrowski, Paweł E. Weszpiński</i>	
Preface	11
<i>Paweł E. Weszpiński</i>	
Doktor Jarosław Łuczyński 20 IV 1975 – 2 X 2012	19
*	
<i>Wiesława Żyszkowska, Lucyna Szaniawska</i>	
Milestones in cartography: The impact of science and technology developments on the evolution of cartography	25
<i>Jerzy Ostrowski</i>	
Milestones in the Polish literature on the history of cartography	53
**	
<i>Lucyna Szaniawska</i>	
The contribution of Renaissance achievements to the geographic content of maps printed during that era	61
<i>Adam Krawczyk</i>	
Information on Bożena Modelska-Strzelecka's research on map of Poland by Jan Długosz	85
<i>Teresa Bogacz</i>	
Renaissance „discovery” of Silesia as a milestone in the development of cartography of the late feudal period region	95
<i>Radosław Skrycki</i>	
The Eilhard Lubinus Great Map of Pomerania: Current state of knowledge and new findings	119
<i>Kazimierz Kozica</i>	
Willem Hondius (after 1597–1652), an engraver and publisher from Gdansk, and his works in the Polish cartography	139
<i>Jarosław Łuczyński</i>	
Stages in the evolution of cartography of the major towns of pre partition Poland	175
<i>Bogumił Szady</i>	
Activities undertaken by Michał Jerzy Poniatowski to promote the development of Polish cartography	183

Andrzej Janeczek

- The first military survey of Galicja (the so-called Mieg's map) of 1779–1783. Significance, value of the source and utilisation prospects** 193

Bogdan Wolak

- Cartographic symbols and methods of presentation used in the printed *Karte von Ost-Preussen nebst Preussisch Litthauen und West-Preussen nebst dem Netzdistrict...* (1802–1810)** 215

***

Henryk Bartoszewicz

- A breakthrough in mapping urban space. Large-scale maps of towns located in the Kingdom of Poland in 1815–1830** 223

Paweł E. Wespiński

- Milestones in the cartography of Warsaw: Truth or tradition?** 257

Dariusz Lorek

- Poznań fortifications as a determinant in the development of the city and their representation on old plans** 271

Zbigniew Tucholski

- Sketches of history of Polish railway geodesy and cartography** 285

****

Anna Faliszewska

- Outline history of cartograms** 309

Albina Kinga Mościcka, Janusz Ostrowski

- Milestones in the Polish soils cartography after the World War II** 325

Tomasz Olenderek

- Map of the former names of Białowieża Primeval Forest parts** 337

Beata Konopska

- Systemic transition in Poland towards the end of the 20th century as a milestone in Polish common-use cartography** 347

Ewa Szynkiewicz

- The most valuable maps and atlases in the collection held by the Department of Geoinformatics and Cartography at the Institute of Geography and Regional Development of the University of Wrocław** 357

Piotr Mojski

- Online presentation of old maps of Poland from the *Cartographia Rappersviliانا Polonorum* collection** 377

Wiesław Sieradzan

- The map collection assembled by Ernst von der Oelsnitz (1858–1943)
and its significance** 387

Malwina Lange

- Old maps, plans and atlases in collection of the Historical Atlas
Section of the Polish Academy of Sciences** 399

*****

Lucyna Szaniawska

- The use of the MARC 21 format for bibliographic description
of cartographic documents** 405

Dorota Gazicka-Wójtowicz, Grażyna Dudzicka, Ewa Nowacka

- Access to cartographic resources in the era of technological
progress: The case of the Digital Repository of Scientific
Institutes (RCIN)** 427

Anna Wrochna

- The National Geoinformation Science System Integrating Geodetic
Knowledge OGNIWO** 439

Urszula Kowalczyk

- The use of cartographic archives in research users on the example
of State Archives of Warsaw** 449

*****

Marta Kuc-Czerep

- Historical Atlas of Poland. Kaliskie Voivodeship in the second half
of the 16th century** 457

Jarosław Suchożębski, Anna Marcinkowska

- Using of old and contemporary maps to elevation of water
circulation conditions in the Potok Bielański catchment in Warsaw** 463

Dorota Jutrzenka-Supryn

- Construction of the text block in binders of old atlases and its
influence on the way of presentation of the cartographic content
and on their state of preservation** 479